

SİVİL GLOBAL PROGRAMI | SEKTÖREL DİPLOMASİ KANALLARI

İNANÇ DİPLOMASİSİ ÇALIŞTAYI

SONUÇ RAPORU

TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) tarafından yüksek katılım ve yüksek başarı ile gerçekleştirilen “Global Sivil Diplomasi İnşası Zirvesi **SİVİL GLOBAL 2016**” kapsamındaki “Sektörel Diplomasi Kanalları” altında **21 Nisan 2016** tarihinde **İstanbul**’da yapılan “**İnanç Diplomasisi Çalıştayı**”; Zirve’nin “**Potansiyelin Keşfi: Kapasite Yönetimi ve Derinleşme**” olarak belirlenen ana temasına hizmet edecek şekilde, uluslararası alanda işbirliği imkânlarının proaktif yaklaşımlarla geliştirilmesine çok yönlü faydalar ve önemli katkılar sunmak üzere oldukça verimli geçmiştir. İlgili uzmanlar, yetkililer, akademisyenler ve STK yöneticilerinin katılımı ile icra edilen Çalıştay’da öne çıkan tespit ve değerlendirmeler özetle aşağıda derlenmiştir:

- 1- İnanç; dünyanın neredeyse tamamında, kişilerin bireysel yaşamında ve siyasi ortamda bile en önemli unsurlardan biridir. İnanç, dış politikada karar alıcıların ideoloji ve ulusal çıkar kadar önem vermeleri gereken bir olgudur. Kamu diplomasisi ile uğraşan aktörlerin inançlara hitap edebilmeleri için iyi planlanmış stratejilere ihtiyaçları vardır.
- 2- Din tarihte gördüğümüz kadarıyla kimi zaman ayrışmaların nedeni olsa da çoğunlukla kuvvetli bir birleştirici unsur olmuştur.
- 3- Laik/seküler ülkelerde gelişen önyargılı kültür ve yaklaşımlar; inançların, gereği gibi ele alınmasını ve uygun politikalar geliştirilmesini engellemektedir. Nitekim dışişleri bakanlıklarında dinî sorunlarla ilgilenen birimler ya hiç yoktur ya da son derece yetersizdir. Dinin uluslararası alandaki etkisi göz önüne alındığında bu durumun ciddi bir açmaz oluşturduğu görülecektir.
- 4- İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki yeni gelişmeler sonucu inançlar arası etkileşim artmış, inanç temsilcileri seslerini daha fazla duyurmaya başlamıştır. Bu ortamda kamu diplomasisi ile ilgilenenlerin inançlarla da ilgilenmeleri ve inanç diplomasisi dediğimiz alanda karar alıcılar için makul stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Aslında modern dönemlerde iç politikadan el çektirilen “kilise mensupları”, dikkatlerini dış dünya üzerine yoğunlaştırmışlar ve ülkelerinin elde ettiği yeni maddi kazanımları da kullanarak etkin birer “inanç diplomatı” hâline gelmişlerdir.

- 5- Dinlerin toplumlara etkisinde, dinin ilgili bölgede nasıl geliştiği ve nasıl bir yapıda olduğuna göre değişik sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Örneğin; Avrupa'da Hristiyanlık her zaman dünya işlerinden ayrı olmuştur ve kurumsallaşmış yapılarla varlığını sürdürmüştür.
- 6- İslam dininin hâkim olduğu bölgelerde dinî ve dünyevi otoritelerin birbirinden kesin bir çizgiyle ayrıldığı görülmektedir.
- 7- Modernizasyon çalışmaları dinin rolünü vicdan işi olarak tanımlayıp, kısıtlamaktadır. Ancak özellikle İslam dininin hâkim olduğu topraklarda din tabanlı çatışmalar ibadet ve inanç konularından ziyade muamelele ilgili olmuştur.
- 8- Günümüzde Çin'in de Budizm ve Uzakdoğu'ya özgü diğer inançları kullanarak diplomatik faaliyetlerini güçlendirmeye çalıştığı görülmektedir. Bu anlamda inanç diplomasisi, uluslararası ilişkiler uygulamalarında dinî kaygıları göz önünde bulunduran kamu diplomasisi dalı olarak tanımlanabilmektedir. İnanç diplomasisi; dinî unsurları, geleneksel diplomasi kalıpları içerisinde çözümlenemeyen kimlik temelli sorunların çözümünde önemli bir faktör olarak ele alan bir yaklaşımdır.
- 9- İnanç diplomasisi, siyasi ve dinî alanlar arasında bir köprü oluşturulması, din ya da mezhep mensupları arasındaki iletişim kopukluğunu gidermek üzere faaliyetler düzenlenmesi, çatışmalara ve sürtüşmelere neden olan akideler, görüşler, düşünceler ve barış inşası konusunda bilgilendirmeler yapılması amacıyla yürütülmektedir. İnanç diplomasisi faaliyetleri sırasında siyasetin doğasından kaynaklanan bazı zorunlulukların mutlak surette din karşıtlığı olarak algılanmaması gerektiği anlatılmalıdır.
- 10- Medyada teolojik açıdan üst düzey tartışmalar halka arz edilmektedir. Bu tartışmalar gelenekte sadece dinî ilimler üzerinde uzman olan şahısların aralarında gerçekleşen tartışmalardır. Ancak altyapısı buna müsait olmayan insanların karşısına bu tip tartışmaları çıkarmak sıkıntılı durumlara yol açacaktır.
- 11- Teolojik tartışmaların çatışma boyutuna taşınmaması gerekir. Bugün Orta Doğu'da mezhepsel çatışmalar vardır. Türkiye'de de mezhepsel ve yorumlara dayalı tartışmalar yapılmaktadır. Ancak medyada bu tartışmaların sunulması ile çatışmaların tetiklenmesinden geri durulmalıdır.

- 12- Türkiye’de dinî tartışmaların arka planında ekseriyetle belli grup, tarikat veya cemaatlerin yorumları üzerinden savunuculuğu güdülmektedir. Yani tartışmaların arka planında bir iktidar çatışması vardır.
- 13- Dinin araç olarak kullanılması başka, samimi bir şekilde inançlara saygı duyulması ve dış politika uygulamalarının bu çerçevede düzenlenmesi başka bir şeydir. Batı geleneği genel olarak çıkarları, özeld e ise ulusal çıkarları uğruna tüm değerleri feda edebilecek bir kültür geliştirmiştir. Nitekim modern iktisadın tanımında yer alan “sınırlı kaynakların sınırsız ihtiyaçlara göre taksimi” şeklindeki ifade bu açmazı ortaya koymaktadır. Bugünkü krizlerin ve açmazların en önemli nedeni budur. Bu krizlerden ve açmazlardan kurtulmanın yolu Batı’da oluşan din dâhil her şeyi araçsallaştırma geleneğini yinelemek değil, insana ve insani olan tüm değerlere saygı duyan yaklaşımlar geliştirmektir. Bunun da birinci şartı samimiyettir. Dünyayı, bireysel ya da ulusal çıkarların inşa ettiğine değil, insani düşüncelerin ve inançların inşa ettiğine gönülden inanan bir yaklaşım geliştirmektir.
- 14- Diğer din ve mezheplerin ibadethaneleri tanımak maksadıyla ziyaret edilmelidir. Böylece ayrışma değil kaynaşma gerçekleşir.
- 15- Üniversiteler ve STK’lar birbirleriyle iletişim ve işbirliği içerisinde olmalıdırlar. Yapacakları çalışmaların liyakat sahibi ve önyargılardan arınmış kişilerle yürütülmesi gerekmektedir. Böylece inanç ayrıştırıcı değil birleştirici bir unsur hâline getirilmelidir.
- 16- İnanç diplomasisi bağlamında radikalizmin engellenmesi amacıyla diplomatları, din adamlarını ve akademisyenleri buluşturan etkinlikler düzenlenmesi, kanaat önderi vasfına haiz şahsiyetlerle etkileşimin artırılması, hükümet dışı örgütlenmeler ve sivil toplum örgütleri ile ilişkilerin geliştirilmesi, sorun alanlarına özgü bir takım özel komisyonların kurulması gibi ilke ve faaliyetlere öncelik verilmesi gerekmektedir.
- 17- İnanç diplomasisi için, potansiyel vaat eden Diyanet İşleri Başkanlığı kadroları başta olmak üzere tüm envanter iç dış kapasite inşası açısından yeniden yorumlanmalı ve rehabilite edilmelidir. Temsilde ve stratejide yaşanan kurumsal sorun, diplomasi değil hayal kırıklığı üretmektedir.

21 Nisan 2016, İstanbul